

Kvintsirkelen

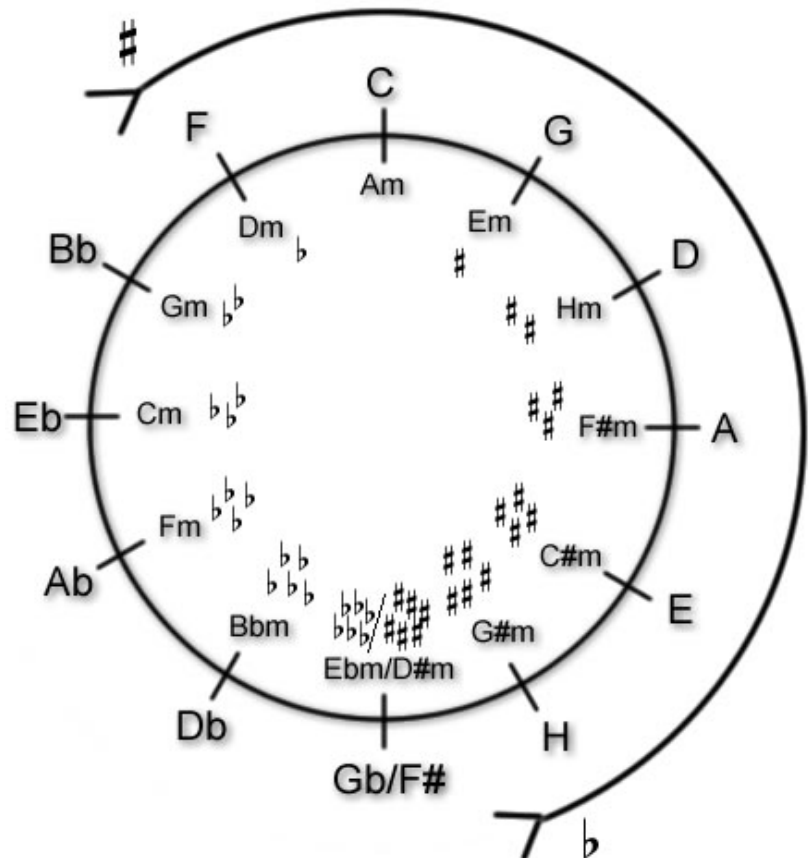
Kvintsirkelen er et nyttig redskap i musikkutdanning og kan brukes på en rekke ulike måter.

1. Den forteller om slektskap mellom ulike tonearter og ulike akkorder.
2. Hvilke fortegn toneartene har
3. Hvilke toner som har # og b
4. Hvilke akkorder som er vanlig å bruke i en toneart
5. Hjelp til transponering (bytte av toneart)
6. Vise Dominanter

En kvint er avstanden mellom eksempelvis tonen C og G, 7 halve trinn. En kvint klinger som de to første tonene i Bæ bæ lille lam.

Bokstavene i kvintsirkelen kan tolkes som, tonearter, akkorder eller enkelttoner – alt ettersom man bruker sirkelen. Den viser et bredt slektskap mellom elementer i musikken.

I bunnen av denne kvintsirkelen går b-tonearter og #-tonearter sammen, dette er praktisk for å gi oversikt over de mest brukte toneartene. Vi kunne laget en sirkel med bare # - tonearter og fortsatt med tonearten C#-dur og 7 # (i stedet for Db-dur), G#-dur med 8 # osv. helt til H#-dur med 12 # (klinger som C-dur) og tilsvarende med b-tonearter.

Slektskapet mellom tonearter

Vi lar bokstavene stå for tonearter - jo nærmere hverandre toneartene ligger, jo nærmere er slektskapet. Et musikkstykke i A-dur som bytter toneart (modulerer) vil høyst sannsynlig gå til E-dur eller D-dur, eller en moll-toneart. Den nærmeste moll-tonearten er F#-moll (liten m står for moll).

Slektskapet mellom akkorder – hvilke akkorder er vanlig å bruke

Vi lar bokstavene stå for akkorder (liten m er moll). Spiller du i F-dur vil de vanligste akkorden være F, C og Bb, likelede Dm, Am og Gm. Obs! Vær oppmerksom på at engelske/amerikanske noter bruker bokstaven B i stedet for vår H

Tonearter og fortegn

Det er alltid *en* Dur- og en moll-toneart som har samme antall faste fortegn. Disse to kalles parallelltonearter, eksempelvis har C-dur og A-moll ingen fortegn. G-dur og E-moll har 1 # osv.

Hvilke toner som har # og b

Vi lar nå bokstavene stå for toner. Bruk den ytterste ufullstendige sirkelen for å finne ut hvilke toner som skal ha faste # eller b. Utenfor F står en # og en pil *med* klokken. Den første # er *alltid* for F. Har tonearten 2 # vil første være for F og den andre for C. F.eks har toneartene E-dur og C#-moll 4 #; for F, C, G og D. B-ene finner du ved å starte ved H (første b er alltid for H) og gå *mot* klokken. Eb-dur har 3 b; for H, E og A.

Transponering

Spiller du gitar og finner ut at sangen går for høyt eller for lavt må du bytte toneart. Bytter du fra C-dur til G-dur ser du at G ligger et "hakk" til høyre (eller *1 time etter* hvis du tenker sirkelen som en klokke). Da flytter du alle akkordene tilsvarende – finn akkorden på kvintsirkelen og bytt den ut med akkorden som ligger 1 time etter.

Dominanter

Dominant er navnet på akkorden som ligger på 5.trinn i skalaen. Dominanten ligger 1 time etter på sirkelen. Eksempel: i C-dur er akkorden G-dur dominant. Mye av spenningen i vår musikk ligger i dominanten og den ledeeffekten disse akkordene har. For å utvide til flere akkorder kan ofte dominanten legges til. Hvis du har akkordrekken C – Am – Dm – G – C kan dominanten til Am, E-dur (dominanten skal *alltid* være dur) legges til slik at du får C – E – Am – Dm – G – C. Det er også vanlig å bruke septim (7) på dominanter. Med septim på dominantene blir rekken C – E7 – Am – Dm – G7 – C.

Hva er forskjellen mellom modulasjon og transponering?

Begge begrepene har blitt brukt ovenfor og trenger kanskje en liten oppklaring. Transponering vil si å flytte hele sangen/stykket til en annen toneart. Modulasjon er når et musikkstykke bytter toneart underveis. Hvis dette siste bytte bare gjelder et bar akkorder snakker vi om *utsving* til en annen toneart i stedet for modulasjon, for eksempel når man setter inn en dominant som egentlig hører hjemme i en annen toneart (er 5.trinnsakkorden i en annen toneart).